

המעט מכל העמים

הוא קצר ונחבא אל הכלים, אך יש לו פוטנציאל נפיץ. בכוחו של משפט קטן הכמוס בפרשתנו לגרום לנו לחשוב מחדש על מהותה של ההיסטוריה היהודית ועל משימתנו של העם היהודי בזמננו.

משה הנואם בפני בני דור המדבר, בניהם של יוצאי מצרים, הזכיר להם אך זה עתה כמה יוצא דופן הוא הסיפור שהם יורשיו:

כִּי שָׂאֵל נָא לְיָמִים רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ, לְמַן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ וּלְמַקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קִצְהַ שְׁמַיִם: הַנְּהִיָּה כְּדָבָר הַגְּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנְּשַׁמַּע כְּמֵהוּ? הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֶתְּהָ וַיַּחֲיֵ? אוֹ הַנְּסֶה אֱלֹהִים לְבוֹא לְקַחַת לּוֹ גּוֹי מְקָרֵב גּוֹי כְּמִסַּת בְּאֶתֶת וּבְמִוִּפְתֵּי וּבְמִלְחָמָה וּבִיד חֲזָקָה וּבְזָרוּעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְכֶם ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ? (דברים ד, לב-לד)

בני ישראל עוד לא עברו את הירדן. הם טרם החלו לחיות חיי עם עצמאי בארצו. ובכל זאת משה כבר בטוח, בוודאות היכולה להיות רק פרי נבואה, שהם עם שאין דוגמתו. מה שקרה להם עד כה היה ייחודי. הם היו, ועודם, עם שנועד לגדולות.

שיג ושיח - הרב יונתן זקס

משה מזכיר להם את ההתגלות הגדולה בהר סיני. הוא מספר על עשרת הדיברות. הוא מנסח את תמציתה המפורסמת ביותר של האמונה היהודית: "שְׁמַע, יִשְׂרָאֵל: ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אֶחָד" (ו, ד). הוא מציג את מלכת המצוות: "וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל מְאֹדְךָ" (ו, ה). פעמיים הוא אומר לשומעיו לשנן דברים אלה לילדיהם. הוא נותן להם את משימתם הלאומית הנצחית: "כִּי עִם קְדוֹשׁ אֵתָה לְה' אֱלֹהֶיךָ. כִּךָ בָּחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְהָיוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה" (ז, ו).

ואז הוא אומר להם כך:

לֹא מְרַבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חֶשֶׁק ה' בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם, כִּי אַתֶּם הַמְּעַט מִכָּל הָעַמִּים. (ז, ז)

הַמְּעַט מִכָּל הָעַמִּים? מה קרה לכל ההבטחות שבספר בראשית, שאברהם יהיה לגוי גדול, שזרעו ירבה ככוכבי השמיים וכעפר הארץ וכחול אשר על שפת הים? ומה עם דבריו של משה עצמו, בתחילת ספר דברים, "ה' אֱלֹהֵיכֶם הֲרַבָּה אֶתְכֶם, וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב" (א, י)?

התשובה הפשוטה היא זו. בני ישראל אכן היו רבים בהשוואה למה שהיו פעם. משה עצמו אומר זאת בפרשת השבוע הבא: "בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיִמָּה, וְעַתָּה שְׁמֹךְ ה' אֱלֹהֶיךָ כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב" (י, כב). פעם הם היו משפחה יחידה, אברהם ושרה וצאצאיהם, והנה הם אומה בת שנים עשר שבטים.

אבל – ואת זאת מבקש משה לומר בפסוק שלנו – לעומת אומות אחרות, עם ישראל עדיין קטן. "כִּי יִבְיֹאֵךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ, וְנָשַׁל גּוֹיִם רַבִּים מִפְּנֶיךָ:

הַחַתִּי וְהַגְּרִגְשִׁי וְהָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי, שְׂבָעָה גוֹיִם רַבִּים וְעַצְוִמִּים מְאֹד... (ז, א). במילים אחרות, עם ישראל היה קטן לא רק מהאימפריות הגדולות של העולם העתיק, אלא גם מהעמים הקטנים שאכלסו את המרחב. בני ישראל היו רבים יחסית לאבותיהם, אך נותרו מעטים ביחס לשכניהם.

עתה אומר להם משה מה פירוש הדבר:

כִּי תֹאמַר בְּלִבְכֶם "רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי, אֵיכָּה אוּכַל לְהוֹרִישָׁם?" – לֹא תִירָא מֵהֶם. זָכֹר תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָרְעָה וּלְכָל מִצְרַיִם. (ז, יז-יח)

עם ישראל יהיה הקטן מכל העמים מסיבה הנוגעת ללב קיומו הלאומי. הוא יראה לעולם כי אומה איננה צריכה להיות גדולה כדי להיות דגולה. היא אינה חייבת להיות רבת אוכלוסין כדי להדוף את אויביה. ההיסטוריה הייחודית של עם ישראל תוכיח שכדברי הנביא זכריה (ז, ו), "לֹא בְּחֵיל וְלֹא בְּכֹחַ פִּי אִם בְּרוּחִי, אָמַר ה' צְבָאוֹת".

עם ישראל עצמו יהיה עדות לדבר שהוא גדול ממנו. כך כתב הפילוסוף המרקסיסטי-לשעבר ניקולאי ברדיאייב:

בצעירותי ניסיתי לאמת את הפרשנות המטריאליסטית להיסטוריה על ידי הצמדתה לקורותיהם של עמים. אני זוכר כיצד קרסה פרשנות זו במקרה של היהודים, שגורלם נראה בלתי מתקבל על הדעת מנקודת מבט מטריאליסטית... הישרדותם היא תופעה מסתורית ומופלאה המלמדת שחיו של העם הזה נשלטים בידי נטייה מיוחדת שנקבעה מראש, המתגברת על תהליכי

ההסתגלות שמציעה הפרשנות המטריאליסטית של ההיסטוריה. הישרדותם של היהודים, חסינותם מפני חורבנות, עמידותם בתנאים יוצאי דופן, התפקיד הגורלי שמילאו בהיסטוריה: כל אלה מצביעים על היסודות המיוחדים והמסתוריים שקורות ימיו של העם הזה מושתתות עליהם.¹

להצהרתו זו של משה יש השלכות עצומות על הזהות היהודית. לאורך סדרת השיג והשיח שלנו השנה מובלע המסר שליהודים יש השפעה החורגת מכל פרופורציה למספרם מפני שכולנו נקראים להיות מנהיגים, ליטול אחריות, לתרום, לשנות את חייהם של אחרים לטובה, להשרות שכינה בעולם. דווקא מפני שאנו קטנים, נקראנו אל הגדולה.

ש"י עגנון חיבר "פתיחה לקדיש - אחר מיטתם של הרוגי ארץ ישראל". הוא כותב בה שמלך בשר ודם אינו מרגיש בחסרונו של חייל מחייליו שנהרג, שכן "יש לו למלך הרבה כנגדו". לעומת זאת,

מלכנו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא... בחר בנו מכל העמים, לא מפני שאנו מרובים חשק ה' בנו, כי אנו המעט מכל העמים. ומתוך אהבתו שאוהב אותנו ואנו מעטים, כל אחד ואחד מעמנו חשוב לפניו כלגיון שלם, לפי שאין לו הרבה להעמיד במקומנו. נפקד חס ושלום אחד מישראל, באה פחת בלגיונותיו של המלך ובאה תשות כוח כביכול במלכותו יתברך, שהרי מלכותו חסרה לגיון אחד מלגיונותיו ונתמעטה חס ושלום גדולתו יתברך. לפיכך אנו מתפללין ואומרים

אחר כל מת מִישראל יתגדל ויתקדש שמיא רבא. יגדל
כוח השם ולא יביא תשות כוח לפניו יתברך.²

האנתרופולוגית מרגרט מיד אמרה פעם: "לעולם אל תפקפקו
ביכולתה של קבוצת אזרחים קטנה, מסורה ומעמיקה לשנות
את העולם. אדרבה, רק קבוצות כאלו הצליחו בכך עד היום".
מהטמה גנדי אמר: "גוף קטן של נפשות נחושות, בוערות באמונה
בלתי נדלית בשליחותן, יכולה לשנות את מהלך ההיסטוריה".
זו מוכרחה להיות גם אמונתנו כיהודים. אנחנו אולי המעט מכל
העמים, אבל כבר הוכחנו פעמים רבות בעברנו כי כאשר אנו
נענים לקריאתו של הקב"ה יש בכוחנו לתקן את העולם ולשנותו.

1. Nicolay Berdyayev, *The Meaning of History*, Transaction Publishers, 2005, 86.
2. ש"י עגנון, "פתיחה לקריש – אחר מטתם של הרוגי ארץ ישראל", בתוך כרך
סיפוריו סמוך ונראה, תל אביב וירושלים: שוקן, תשנ"ח, עמ' 238.

תמונה מפורטת ומרתקת של מהלכי המצור
הרומי עד לחורבן בית שני, מלווים בעושר
של ממצאים ארכיאולוגיים

מאת ד"ר גרשון בר כוכבא ואהרן הורוביץ

לדפדוף
בספר

לרכישה